

INTERVENTIEGEBIED

- ☐ Werkgeheugen
- ☐ Plannen en organiseren
- ☐ Emotieregulatie
- ☐ Impulscontrole
- ☐ Gedragsevaluatie
- ☐ Instructies
- ☐ Taak
- ☐ Sturing

VAARDIGHEDEN

Benut sterke kanten (visueel, non-verbaal, doorzetting...).

BEGRIJPEN

STRATEGIE

Bij een probleem zoals Tos gaan we werken van “begrijpen” naar begeleiden.

5 à 10% van de kinderen ondervindt problemen bij het leren van taal. Deze problemen kunnen worden onderverdeeld in twee grote groepen: primaire en secundaire spraak- en taalontwikkelingsproblemen. Tos komt voor bij 2-7 % van de kinderen. Primaire spraak- en taalontwikkelingsproblemen zijn problemen in de gesproken taal die niet kunnen worden verklaard door andere ontwikkelingsproblemen of een ongunstige taalomgeving. Deze groep omvat vertraagde spraak- en taalontwikkeling (VSTO) en taalontwikkelingsstoornissen (TOS, OD of ontwikkelingsdysfasie). Bij VSTO hebben kinderen een taalachterstand die overeenkomt met die van jongere kinderen. Sommige kinderen hebben een lichte achterstand, terwijl anderen een ernstige taalontwikkelingsvertraging hebben. TOS is meer dan alleen een taalachterstand, omdat het een gestoord profiel in de taalontwikkeling vertoont. Het kan zich manifesteren in spraakklanken, woordenschat, zinsconstructie, grammaticale regels en communicatie. Secundaire taalontwikkelingsproblemen kunnen voortkomen uit factoren zoals een ongunstige opvoedingsomgeving, gehoorstoornissen, verstandelijke beperkingen of problemen in sociale interactie en communicatie. Deze problemen worden gekenmerkt als taalontwikkelingsproblemen die samengaan met andere onderliggende oorzaken. Bij ontwikkelingsdysfasie, een ernstige en hardnekkige aangeboren taalontwikkelingsstoornis, is er sprake van een neurologische spraaktaalstoornis. Dysfasie is niet het gevolg van gehoorstoornissen, verstandelijke beperkingen, emotionele problemen of een gebrek aan taalaanbod. Kinderen met dysfasie hebben moeite met het verwerven van mondelinge taal en vertonen problemen in spraakklanken, woordenschat, zinsopbouw en grammaticale regels. Ze kunnen moeite hebben met communicatie en sociale interactie. Dysfasie is een stoornis die niet volledig opgelost raakt, zelfs niet na intensieve logopedie. Hoewel meertaligheid en TOS twee verschillende concepten zijn, kunnen ze soms samenvallen. Anderstaligheid verwijst naar het spreken van een andere taal dan de dominante taal in een gemeenschap. Het hebben van TOS kan echter moeilijkheden met taalverwerving met zich

meebrengen, zelfs bij het leren van een nieuwe taal. Het is belangrijk om een professionele evaluatie door een logopedist te krijgen om een onderscheid te maken tussen anderstaligheid en TOS en de juiste ondersteuning te bieden. Kinderafasie is een vorm van verworven taalontwikkelingsstoornis die wordt veroorzaakt door hersenletsel. Kinderen met kinderafasie vertonen een significante terugval in de taalontwikkeling als gevolg van beschadigde taalgebieden in de hersenen. Begrijp de complexiteit van taalontwikkelingsstoornissen en bied de juiste ondersteuning aan kinderen met TOS. *De eerste stap is een goede beginsituatieanalyse. Nadien zetten we de eerste stap, nl. aanpassingen doorvoeren in de leeromgeving in brede zin. Pas daarna zetten we in op het aanpassen van de interacties in de onderwijsleersituatie (taak, instructie, feedback en sturing). In laatste instantie gaan we vaardigheden aanleren.*

BEGINSITUATIEANALYSE

Gebruik hiervoor een aantal screeninginstrumenten en ga samen met de CLB-contactpersoon na wat je verder zal onderzoeken. Bevraag de ontwikkeling en de moedertaal. Als baby brabbelde het kind met TOS niet, kwijlde veel en reageerde weinig op stem en geluiden, er werden zelden klanken geïmiteerd. Als peuter was het kind stil, praatte weinig en was slecht verstaanbaar, begreep en zei weinig woordjes en had moeite met korte instructies te begrijpen met als gevolg boosheid en verdriet. Zinnen maken was moeilijk, soms viel een eigen brabbeltaaltje op om een gesprek te voeren. Vanaf de 2de kleuterklas valt het volgende op: weinig passieve woordenschat, woordvindingsproblemen, zegt niet wat hij/zij voelt, articulatie is zwak, geen spontaan gesprek, andere kleuters worden niet goed begrepen, een verhaal vertellen schept problemen, mondelinge opdrachten zwak, stille kleuter, soms boosheid bij onbegrip.

TAALKENMERKEN

Problemen met één taalaspect of met allemaal

Het is moeilijk voor hen om klanken en de volgorde van klanken in woorden goed uit te spreken. Ze hebben moeite met het ritme, de klemtoon en de intonatie van hun stem. Ze hebben weinig woordenschat en begrijpen de betekenis van woorden en de relaties tussen woorden niet goed. Het is lastig voor hen om zinnen goed op te bouwen. Ze hebben

moeite met het vervoegen en verbuigen van (werk)woorden, het gebruik van lidwoorden, persoonlijke voornaamwoorden en bijwoorden in de juiste volgorde.

Ze passen hun taalgebruik niet goed aan anderen of aan de situatie.

Ze kunnen sociale situaties niet goed inschatten, waardoor hun boodschap niet goed past bij de situatie of de persoon aan wie ze praten.

Moeilijkheden bij het begrijpen van de gedachten van anderen, lijkt een gebrek aan empathie.

Problemen met het produceren van taal

Problemen met het uiten van taal

Kinderen begrijpen wel wat er tegen hen wordt gezegd, maar ze spreken onverstaanbaar omdat ze moeite hebben met de klanken en de volgorde van klanken in woorden. Ze gebruiken vaak grammaticaal incorrecte zinnen.

Ze kunnen niet goed verwoorden wat ze willen zeggen vanwege een beperkte woordenschat en werkwoorden. Dit kan samen of apart voorkomen.

Fonologisch probleem

Dit is geen probleem met het uitspreken van klanken (articulatieprobleem), maar eerder met het verwerven van het klanksysteem. Ze spreken moeilijk verstaanbaar, slaan klanken over of vervangen ze. Hierdoor zijn ze onduidelijk in hun spraak. Ze hebben daardoor ook een beperkte woordenschat.

Problemen met het produceren van zinnen

Ze gebruiken korte, eenvoudige (onvolledige) zinnen. Werkwoorden worden verkeerd vervoegd en de woordvolgorde klopt niet goed. Ze laten ook delen van zinnen weg.

Problemen met het vinden van woorden

Ze vervangen woorden door omschrijvingen.

Problemen met het begrijpen van taal

Kinderen begrijpen taal niet goed vanwege een zwak fonologisch bewustzijn. Ze hebben moeite met het begrijpen van zinnen en het leggen van verbanden.

Het is moeilijk voor hen om instructies te begrijpen of de bedoeling van andere kinderen te begrijpen vanwege een beperkte woordenschat en het moeilijk leggen van relaties om de betekenis te begrijpen.

De taal beïnvloedt hun denken niet goed en belemmert hun toegang tot kennis

Ze hebben moeite met ordenen, het ontdekken van samenhang, het onderscheiden van oorzaak en gevolg, het voorspellen van gedrag en gebeurtenissen, en het stellen van de juiste vragen. Dit komt door problemen met innerlijke taal, moeite met oplossingsgericht denken, emotieregulatie, plannen en organiseren, en impulscontrole. Technisch en begrijpend lezen verloopt moeizaam en het werkgeheugen hapert. Ze zijn niet sterk in mondelinge presentaties. Het kost hen meer tijd om betekenis te halen uit informatie.

HARDNEKKIGHEID • RESISTENTIE • ERNST – ATTRIBUTIES

Geef aan hoe lang het probleem aanwezig is, hoe groot is de achterstand, effect van de maatregelen kort benomen, zijn er mogelijke oorzaken of verklaringen? Wat leren we uit de observatie-instrumenten? Dit deel wordt ingevuld samen met de CLB-medewerker. Indien nodig schakelt de CLB-medewerker het netwerk in of wordt een traject opgestart.

PREVENTIE

Preventie door kennis en samenwerking

- ☐ De leerkracht geeft, indien de leerling voldoende sterk is inzake gedragsevaluatie, te kennen dat hij weet en begrijpt dat hij/zij een dysfasie heeft en daarmee ook rekening wil houden.
- ☐ Dysfasie wordt bespreekbaar gemaakt in een klasgesprek door gebruik te maken van materiaal. De maatregelen voor de leerling in kwestie worden toegelicht aan de klasgroep. Indien mogelijk steeds in samenspraak met de leerling maar zeker samen met de ouders.
- ☐ Het ganse schoolteam is op de hoogte van de specifieke noden van de leerling en de relatie met dysfasie. ☐ Als leerkracht ga je tijdens een MDO of consultatief overleg nadenken hoe je dit kan verwoorden in positieve termen naar de andere leerlingen en de andere leerkrachten.
- ☐ Op school is een vaste contactpersoon die alle afspraken voor alle leerkrachten, de leerling en de ouders coördineert. Er is regelmatig overleg (preventief en na een incident) met de leerling, ouders en betrokken leerkrachten.

om pedagogische maatregelen te evalueren en bij te sturen.

- ☐ Samenwerking met de ouders is duidelijk uitgeschreven.
- ☐ Speelplaats:
 - Eenvoudige ingrepen zoals een stip op de grond, regels visualiseren, klok... kunnen al helpen stappenplannen kunnen de leerling helpen zijn 'vrije tijd' te organiseren (wanneer naar toilet, wanneer eet je je snack, wanneer kom je iets vragen, enkele minuten op voorhand al de activiteit stoppen...)
 - Onvoorziene activiteiten vooraf aankondigen.
 - Overgangen voorspelbaar maken: spelen, pauze, middag
 - Overloop bij het begin van het schooljaar het schoolreglement. Leg uit wat de sancties zijn bij het niet naleven van de regels.

INSTRUCTIE

Oorzaak: trage informatieverwerking.

- ☐ Vertrek vanuit de belevingswereld en het concrete.
- ☐ Plaats het kind dichtbij de leerkracht (jij regisseert instructieprocessen)
- ☐ Plaats het kind naast een talig sterke leerling of tutor, dit moet je goed voorbereiden.
- ☐ Wissel talige activiteiten af met niet-talige, doseer!
- ☐ Accepteer de manier waarop de leerling communiceert, na instructie of vraaggesprek.
- ☐ Maak steeds oogcontact.
- ☐ Praat zelf langzaam en duidelijk in eenvoudige zinnen, benadruk belangrijke woorden. Gebruik korte, eenvoudige zinnen.
- ☐ Ondersteun taal met natuurlijke gebaren en mimiek.
- ☐ Geef voldoende verwerkingstijd om taal te begrijpen. Wacht even na een vraag zodat de leerling de tijd krijgt om een vraag te begrijpen en vervolgens voldoende tijd krijgt om een antwoord te formuleren.
- ☐ Controleer regelmatig of de instructie werd begrepen.
- ☐ Ironie en grapjes vereist taalgevoeligheid dus gebruik met voorzichtigheid.
- ☐ Figuurlijke taal beperken.
- ☐ Corrigeer versprekingen tegemoetkomend.
- ☐ Doe beroep op gevoel dat woord oproept (beleving).
- ☐ Gebruik bij het geven van een instructie gebaren, mimiek, foto's, prenten, geschreven taal, tekeningen,...
- ☐ Geef print van een digitale instructie of toon op Smartbord.

- ☐ Soms is informatie vooraf nodig, zodat de leerling een visuele ondersteuning/ weergave heeft van de instructie.
- ☐ Maak tijdens de instructie op het bord een mindmap met de belangrijkste termen en nieuwe woorden. Laat de leerlingen deze overnemen.
- ☐ De mogelijkheid bieden om de instructie op te nemen met de dictafoon van zijn of haar mobiel.
- ☐ Beperk meervoudige opdrachten of splits ze op in enkelvoudige opdrachten
- ☐ Vermijd stellen van directe vragen. Roep het kind niet onverwacht naar voren om iets te komen vertellen.
- ☐ Geef het kind altijd de mogelijkheid om uitleg te vragen over zaken die het niet begrijpt (via vraagteken, object op de bank).
- ☐ Neem tijd om naar het kind te luisteren (dit is een maatregel).
- ☐ Laat het kind eventueel een foto of tekening meebrengen
- ☐ Accepteer de manier van communiceren (vb. aanduiden i.p.v. benoemen)
- ☐ Probeer uit de context af te leiden wat het kind wil zeggen dit is minder frustrerend.
- ☐ Stel ja/nee vragen, wie/wat/waar vragen of meerkeuze vragen als je het kind toch niet begrijpt
- ☐ Gebruik ik-boodschappen wanneer je het kind niet begrijpt vb “ik heb je niet goed begrepen” ipv “zeg het eens goed”, dit beperkt frustratie.

TAAK

Oorzaak: Het begrijpen van de vraag bij een taken en toetsen is bij veel kinderen met dysfasie een probleem. Zij begrijpen of kennen de woorden niet in de vraagstelling, of de context is niet helder, of er wordt gebruik gemaakt van veel abstractie woorden. De talige informatie in de vraag wordt dan niet begrepen De vraag wordt dan niet begrepen of niet volledig beantwoord, terwijl ze mogelijk wel het antwoord op de vraag zouden weten als deze concreet of met minder talige informatie wordt gesteld.

- ☐ Formuleer duidelijke doelen omtrent de basisleerstof en over wat differentiatie kan betekenen. Wat moet zeker door deze leerling gekend zijn dit schooljaar? Differentieer in de doelen.
- ☐ Laat de leerling weten in welke opdracht irrelevante informatie zit, zodat ze weten dat ze niet altijd elk item in de opgave moeten gebruiken. Je kan dit fluoriseren.
- ☐ Schrijf niet te veel op één blad en/of sta verknip werkbladen.
- ☐ Sta toe dat werkbladen of kopieën van werkschriften van verschillende vakken worden verknipt of gedeelten verborgen worden met een afdekblaadje.
- ☐ Splits meervoudige opdrachten uit. Leer elke stap (wat eerst, wat dan) afzonderlijk aan, leer later combineren. Oefen voldoende en herhaal vaak voorgaande stappen. Maak ook voldoende tijd vrij om te leren versnellen (automatiseren).
- ☐ Vat hoofdzaken samen (vb. kernwoorden markeren).

- ☐ Controleer of de leerling de opdracht heeft begrepen (laat ze herhalen) en: of de kennis heeft om te starten.
- ☐ Probeer structuur in het denken te scheppen: de taak wordt gegeven, de leerling denkt na over een oplossingsstrategie, de leerling voert de opdracht uit en evalueert het werk (vb. beertjes van Meichenbaum, ...). Verduidelijk wat zelfstandig werk is (met een geschreven stappenplan). Geef aan waarmee de leerling het werk moet maken en waar dit moet gebeuren.
- ☐ Spreek af dat de leerling tijdens de toets om verheldering van de vraag mag vragen.
- ☐ Houd de vraagstelling concreet, vermijd veel talige informatie om de vraag of geef verheldering.
- ☐ Geef bij de vraag aan of de vraag uit een dubbele vraagstelling bestaat. Ze 'vergeten' vaak een vraag volledig te beantwoorden als er meerdere vragen in één vraag staan.
- ☐ Het begrijpen van de opdracht na de talige en complexe instructie is lastig. Het begrijpen van (schriftelijke) instructie of de vraagstelling in toetsen is vaak een probleem en maakt dat zij vragen over slaan of deels beantwoorden. Let op want deze leerlingen hebben vaker (ernstige) leesproblemen.
- ☐ Geef voldoende verwerkingstijd en geef vooral basisoefeningen
- ☐ Meerkeuze vragen zijn vaak een antwoord op de woordvindingsproblemen
- ☐ Zoek naar manier van informatieverwerking / studeren die niet enkel steunt op taal en gebruik maakt van de kwaliteiten van het kind (mindmapping, schema's, ...)
- ☐ Laat spreekbeurt, versjes, boekbespreking voorbereiden met de ouder/logopedist en/of ondersteuner
- ☐ Geef tijd bij het weergeven van gedachten na de taak.
- ☐ Laat de leerling uitspreken, laat uitbeelden, naspelen of tekenen.
- ☐ Geef aanvulzinnen in de taak, bied eerste letter of klank aan.
- ☐ Kies (voor)leesboeken met veel prenten.
- ☐ Kies voor nuttige software om symbolen te integreren in tekstverwerking (vb. inprint).

Lees- en schrijftaken:

- ☐ Aanvankelijk technisch lezen: ondersteun letters met gebaren en prenten.
- ☐ Ondersteun visueel auditieve hak- en plak oefeningen en rijmoefeningen.
- ☐ Stillezen vergemakkelijkt het begrip (geef tijd).
- ☐ Laat een leestekst op voorhand voorbereiden (ouder, co-teacher, ses-collega).
- ☐ Bakken paragrafen af.
- ☐ Verkies woorddictee boven zinsdictee.
- ☐ Bied invulzinnen aan.
- ☐ Houd bij dictee het tempo van de leerling in de gaten (meer tijd nodig).

Rekentaken

- ☐ Houd rekening met omschakelproblemen (bv. bij de overgang van optellen naar aftrekken).
- ☐ Gebruik geïndividualiseerde stappenplannen en onthoudkaarten.
- ☐ Laat regel-, getal- en tafelkaarten toe.
- ☐ Ondersteun tafels visueel of met een liedje.

- ☐ Visualiseer (splitsingen, breuken, vraagstukken).
- ☐ Metend rekenen: stimuleer concrete ervaring.
- ☐ Toetsen:
 - Niet te veel op een blad, niet te veel illustraties, oefeningen van elkaar scheiden met een duidelijke streep
 - Toetsen: gebruik ja/nee vragen, 'multiple-choice', invulopdrachten, open vragen scheppen soms problemen
 - Geef per vraag aan op hoeveel punten die staat dit vergemakkelijkt selectie bij tijdsdruk
- ☐ Stel bij voorkeur een "kennen- en kunnenlijstje" op.

FEEDBACK/PREVENTIE

Plannen en organiseren

Oorzaak: Oriëntatie in tijd en ruimte alsook de innerlijke taal is voor hen een probleem. Ook dit is dus van invloed op het plannen en organiseren. Het plannen en organiseren van een taak is moeilijk en vaak komen de leerlingen niet zover, omdat ze niet weten 'hoe'. Zij missen de structuur en moeten deze aangeboden krijgen.

- ☐ Controleer de agenda, ga na of het kind alles bij heeft om zijn huiswerk te maken.
- ☐ Zet deelstappen of strategieën op papier en laat toe dat het kind deze gebruikt (onthoudkaart, stappenplan, ...). Verwoord deze deelstappen in het begin hardop en herhaal zeer regelmatig. Laat het kind dit steeds zelfstandiger doen.
- ☐ Help bij startproblemen.
- ☐ Laat de leerling niet onvoorbereid iets voor de klas vertellen, bereid de leerling voor.
- ☐ Structureer en ondersteun innerlijke taal door hun denkstappen te begeleiden.
- ☐ Verwoord eigen denkproces bij wat jij doet.
- ☐ Verwoord wat de leerling doet (spiegeltechniek executieve functies). Zie ook focuskaarten EF.
- ☐ Gebruik dezelfde woorden bij dezelfde handelingen, wees consequent.
- ☐ Vertaal of 'hertaal' wat de leerling voelt of beleeft.
- ☐ Laat de leerling zoveel mogelijk ideeën en gedachten verwoorden, corrigeer met mate.
- ☐ Zet daglijn, weekkalender en of klok in.
- ☐ Kondig veranderingen tijdig aan en of vertel wat op elkaar volgt.
- ☐ Hanteer een vaste volgorde in je lessen.
- ☐ Deel grote gehelen op.

Aandacht

Oorzaak: Het niet begrijpen van de vaktaal en de schooltaal maakt dat het begrijpend luisteren erg moeilijk is en deze leerlingen vaak afdwalen. De vaardigheid om aandacht te blijven geven aan de instructie of aan een taak of opdracht, wanneer je deze niet (meer) kan volgen, is haast onmogelijk. Er is dan sprake van korte concentratie maar ook demotivatie, vaak pauzeren, taak niet afmaken. Vaak geven ze een vermoeide indruk.

- ☐ Bouw de duur van luisteractiviteiten gradueel op.
- ☐ Geef het kind tijd, dit is snel gezegd maar valt toe te passen bij taak, instructie, feedback...

Werkgeheugen

Oorzaak: Het is voor deze leerlingen erg moeilijk om en te luisteren en aantekeningen te maken. Het verwerken van de talige informatie kost tijd en energie en het dan ook nog transformeren naar taal op papier is erg lastig.

- ☐ Leer deze leerlingen om vooral alleen kernwoorden op te schrijven.
- ☐ Geef aan wat belangrijk is om op te schrijven.
- ☐ Noteer moeilijk begrepen woordenschat in onthoudschriftje.
- ☐ Houd rekening met problemen met het reproduceren van geheugenstof.

Cognitieve flexibiliteit

Oorzaak: Het aansturen van emoties is tevens ook een probleem wat terug te zien is in de cognitieve flexibiliteit. Voor het adequaat kunnen switchen en omschakelen met activiteiten en bij veranderingen heb je een innerlijke stem nodig die je handelen aanstuurt. Deze is bij deze kinderen onvoldoende. Veel vaardigheden vragen om een 'zelfsturend' vermogen zoals het controleren van je prestaties, fouten verbeteren, etc.

- ☐ Zie aandachtspunten emotieregulatie en focuskaarten EF.

Emotieregulatie/impulscontrole

Oorzaak: Het aansturen van emoties is voor leerlingen die tegen frustraties aanlopen erg lastig, hiervoor is ook een innerlijke stem nodig die in het talige denken aanstuurt. Na het uitblijven van succeservaringen ontwikkelt zich bij de leerling het 'zwart-wit' denken, "Ik kan het toch niet", of "ik weet het toch niet". Zij reageren vanuit faalangst en frustraties. Er is vanuit onmacht en teleurstelling vaak sprake van 'eerst denken dan doen' (zwakke inhibitie). Dit komt voort uit het niet begrepen worden. Er is vaak een discrepantie in emotionele ontwikkeling (cognitieve leeftijd – emotionele leeftijd).

- ☐ Probeer gedrag van het kind te begrijpen (welk is de emotionele behoefte achter het gedrag)
- ☐ Emotiewoordenlijst maken en leren gebruiken;
- ☐ Emotiemeter leren gebruiken (van verdrietig, boos tot blij) of met oplopende cijfers kan helpen bij het verwoorden van het welbevinden op school.
- ☐ Bespreek met de leerling de emoties die je waarneemt en het daarbij horende gedrag. Leer ze al als kleuter wat emoties zijn, hoe je ze benoemt en hoe je deze kan uiten en reguleren.

- ☐ Leer hun wat je aan iemand ziet die boos is, gefrustreerd is, of opgelucht is? Leer hen zoveel mogelijk emoties herkennen, erkennen en benoemen. Hoe ga je met deze emoties om, wat voel je dan, wat kan je dan het beste doen?
- ☐ Gebruik emoticoons bij het herkennen en benoemen van emoties.
- ☐ Visualiseer gedachten en gevoelens met het uittekenen van gesprekken. Oefen dit zelf eerst.
- ☐ Help leerlingen bij het verwoorden van hulpvragen, gevoelens en emoties. Geef hun vooral voldoende tijd om zich te verwoorden, wees niet bang voor stiltes.
- ☐ Heb geen angst voor "structuren & rituelen" (dagstructuren, afscheidsritueel, slaapritueel...)
- ☐ Wees voorspelbaar en duidelijk in je klasorganisatie en klasmanagement.
- ☐ Doe wat je zegt en zeg wat je doet (zeg wanneer je terugkomt).
- ☐ Innerlijke spraak is voor hen moeilijk dus verwoordt de structuur en de houvasten (zodat kind ze kan herhalen).
- ☐ Bouw houvast in en maakt ze zichtbaar (vast plaats, volgorde van handelingen, ...)
- ☐ Schep binnen al de structuur ruimte voor dingen die het kind zelf mag bepalen of kiezen)
- ☐ Laat het kind steeds een keuze maken, lok ze uit.
- ☐ Bevestigen van elke poging is belangrijker dan het resultaat.
- ☐ Laat het kind ervaren dat het invloed heeft op de omgeving, leg maatregelen uit.

Impulscontrole

- ☐ Houd rekening met het nadelig effect van omgevingslawaaï, verkies een rustige omgeving of gebruik een demper en een afscheiding. Bespreek dit met kind en ouders.

Gedragsevaluatie

Oorzaak: door minder innerlijke en sociale taal minder sterk om zichzelf te reguleren en over zichzelf na te denken.

- ☐ Leer omschrijvingen, zoek synoniemen.
- ☐ Leer standaardzinnen aan die je in bepaalde situaties kan gebruiken.
- ☐ Bied stappenplannen aan en train tot het kind ze zelf kan gebruiken.
- ☐ Leer werken met schema's, kleurcodes, pictogrammen ...etc.
- ☐ Leer hem/haar tijdig herkennen bij zichzelf dat het 'potje vol is', of wanneer er (zoals een leerling aangaf) een 'error' in zijn hoofd komt.

STURING

- ☐ Focus op talenten, niet op tekorten.
- ☐ Zoek actief naar succeservaringen.
- ☐ Leg nadruk op wat wel goed gaat.
- ☐ Laat horen dat je in hen gelooft en trots bent op hun vooruitgang.

- ☐ Sluit een gesprek steeds op een positieve manier af.
- ☐ Koester gepaste verwachtingen wat betreft prestaties (vermijden dat het kind het gevoel krijgt een teleurstelling te zijn voor de omgeving).
- ☐ Vraag positief: “Wat vond je fijn op school” ipv “wat heb je gedaan op school”
- ☐ Focus op talenten, niet op tekorten, dispenseer indien nodig bij de evaluatie (na MDO).
- ☐ Maak gebruik van “helpende gedachten” i.p.v. storende gedachten (vb. Hoe zou het wel kunnen lukken?)
- ☐ Geef maximale verantwoordelijkheid (vb. Kom niet te snel zelf met een oplossing. Bedenk met het kind mogelijke oplossingen).
- ☐ Leer onafhankelijker te worden van externe sturing, zelfsturing is het uiteindelijke doel van een stappenplan of andere tools.
- ☐ Meedenken over manieren van compensatie, betrek het kind.
- ☐ Maak duidelijk dat ze weten waar ze terecht kunnen als het wat moeilijker gaat.

SPECIFIEK

- ☐
- ☐
- ☐
- ☐
- ☐
- ☐
- ☐
- ☐